

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE 's-gravenhage

Amnesty International
Afdeling Nederland

DG Toeslagen

Korte Voorhout 7
2511 CW 's-gravenhage
Postbus 20201
2500 EE 's-gravenhage
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk

2021-0000214093

Uw brief (kenmerk)

Datum 26 oktober 2021
Betreft Reactie op uw rapport

Op 26 oktober 2021 publiceerde u uw rapport "*Xenofobic machines. Discrimination through unregulated use of algorithms in the Dutch childcare benefits scandal*". Het is van grote waarde dat een organisatie als Amnesty International aandacht besteedt aan deze zeer ernstige problematiek. Namens het kabinet danken wij u voor uw waardevolle conclusies en aanbevelingen. In deze brief reageren wij namens het kabinet op uw rapport.

Allereerst wil het kabinet nogmaals volstrekt helder zijn: niemand mag gediscrimineerd worden. De overheid heeft daarbij een belangrijke voorbeeldrol. Een eerlijke en onbevooroordeelde behandeling staat aan de basis van het vertrouwen in de overheid. Het kabinet realiseert zich ten volle dat dit vertrouwen diep beschadigd is bij ouders die te maken hebben gehad met discriminatie. Helaas moeten we constateren dat dit bij de fraudeaanpak bij Toeslagen aan de orde was. Zoals aangegeven in de reactie op het rapport van de Parlementaire Onderzoekingscommissie Kinderopvang van januari dit jaar betreurt het kabinet dit ten zeerste en willen we zorgen dat dit nooit meer kan gebeuren.

De fraudeaanpak van Toeslagen was niet eerlijk en ook niet onbevooroordeeld. Ouders zonder de Nederlandse nationaliteit hadden alleen al op basis daarvan meer kans om door de Belastingdienst gecontroleerd te worden. Ook de Autoriteit Persoonsgegevens constateerde juli vorig jaar dat het gebruik van nationaliteit bij Toeslagen onrechtmatig en discriminerend was.¹ Toeslagen registreerde en gebruikte jarenlang gegevens over dubbele nationaliteit terwijl dat niet mocht. Ook gebruikte Toeslagen deze gegevens om fraude te bestrijden, terwijl deze gegevens hiervoor niet noodzakelijk waren. Dat had nooit mogen gebeuren en daar bieden wij deze ouders nogmaals onze excuses voor aan.

Alles is erop gericht dat dit niet weer mag gebeuren. Dat betekent dat er bij Toeslagen en Rijksbreed veel is veranderd. De conclusies in uw rapport bevestigen deze noodzaak. In de eerste plaats worden alle gedupeerden van de toeslagenaffaire gecompenseerd, zowel financieel als door hen op weg te helpen hun leven te kunnen oppakken. Dit gaat om de ouders, maar ook (ex-)partners,

¹ Zie de bijlage bij Kamerstukken II, 2019-2020, 32 761, nr. 683.

kinderen en gedupeerden van andere toelagen. In de 8ste Voortgangsrapportage worden de laatste ontwikkelingen en stand van zaken met betrekking tot deze hersteloperatie toegelicht.²

DG Toelagen

Ons kenmerk
2021-0000214093

Ook is het toezicht en de handhaving binnen Toelagen anders ingericht. Het risicoclassificatiemodel waar het rapport naar verwijst is sinds 2020 niet meer in gebruik. Vanaf 2019 is gestart met een nieuwe werkwijze die met alle noodzakelijke waarborgen is omkleed. Onze inzet is dat alle terechte kanttekeningen die u bij het oude model heeft gemaakt zijn ondervangen. We gaan graag nader met u hierover in gesprek. Binnen Toelagen is aandacht voor het vergroten van het bewustzijn rondom privacy en ethiek, onder andere door gesprekken en workshops met medewerkers. De nieuwe werkwijze wordt de komende tijd, ook in het kader van de nieuwe handavingskoers van Toelagen, verder ontwikkeld. Daar betrekken we uw inzichten en die van de Autoriteit Persoonsgegevens en het College voor de Rechten van de Mens actief bij. Verder is de inspectie voor de Belastingdienst, Toelagen en Douane in oprichting die bijdraagt aan het signaleren, onderzoeken en adresseren van structurele en incidentele problemen in de uitvoering.

Het oplossen van de fundamentele problemen die mede naar aanleiding van de problemen met de kinderopvangtoeslag aan het licht zijn gekomen vragen ook om Rijksbrede inspanningen.³ De kabinetsreactie op het rapport 'Ongekend Onrecht' van de POK benoemt maatregelen die in gang zijn gezet⁴. De belangrijkste maatregelen zien op het verbeteren van dienstverlening aan burgers door de overheid, het inbouwen van waarborgen om discriminatie te voorkomen en waarborgen om te voorkomen dat het persoonskenmerk nationaliteit op onrechtmatige wijze wordt gebruikt, het belang van een open overheid en een betere aansluiting tussen beleid en uitvoering. De stand van zaken met betrekking tot al deze acties is beschreven in de brief van 29 juni 2021.⁵ Uw rapport onderstreept het belang om daar als kabinet aan verder te werken.

Zo beoordeelt het College voor de Rechten van de Mens individuele zaken over discriminatie door overheidsinstanties. Het College heeft inmiddels de eerste klachten over discriminatie door Toelagen in behandeling genomen en oordeelt of er sprake is van discriminatie in individuele gevallen op basis van de wet. Deze oordelen zijn belangrijk voor ouders als onderdeel van het herstel en kunnen ouders helpen om duidelijkheid te krijgen. Het College heeft ervoor gekozen om het plannen van zittingen aan te houden totdat het zaaksoverstijgende onderzoek is afgerond. Dit (voor)onderzoek is noodzakelijk voor een zorgvuldige afweging van de vraagstukken die de individuele zaken opwerpen. Ook de Nationaal Coördinator discriminatie en racisme die op 15 oktober jl. is benoemd draagt bij aan het te allen tijde tegengaan van discriminatie en racisme door de Rijksoverheid.⁶

---

² Kamerstukken II, 2020-2021, 31 066, nr. 901.

³ Ook het rapport 'Klem tussen balie en beleid' van de Tijdelijke commissie Uitvoeringsorganisaties en de rapporten die in het kader van Werk aan Uitvoering zijn opgesteld zijn in dit verband relevant.

⁴ Kamerstukken II, 2020-2021, 35 510, nr. 4.

⁵ Kamerstukken II, 2020-2021, 35 510, nr. 60.

⁶ Kamerstukken II, 2020-2021, 30 950, nr. 276.

Uw rapport gaat ook in op het gebruik van algoritmes en het toezicht daarop. Het kabinet heeft de afgelopen tijd stappen gezet om een verantwoorde inzet van algoritmen binnen de overheid te borgen. Over de stand van zaken hierover is de Tweede Kamer bij brief van 10 juni 2021 geïnformeerd.⁷ In deze brief heeft het Kabinet ook een beleidsagenda Normering en Toezicht Algoritmen gepresenteerd. Veel van de acties op deze beleidsagenda sluiten aan bij de aanbevelingen van uw rapport. Het kabinet heeft instrumenten ontwikkeld zoals een Impact Assessments Mensenrechten Algoritmen (IAMA) en een handreiking non-discriminatie die die helpen om mogelijke discriminatie in algoritmische systemen in een vroegtijdig stadium te detecteren en te mitigeren. Partijen met toezichthoudende taken hebben een normenkader ontwikkeld om algoritmen beter te kunnen controleren. Diverse overheden doen momenteel ervaringen op met een algoritmeregister. De acties uit de beleidsagenda moeten bijdragen aan een robuust en gebalanceerd wettelijk kader, dat consistent en praktisch toepasbaar is en moet bijdragen aan het verder verbeteren van het toezicht op de naleving van deze wettelijke vereisten.

DG Toeslagen

Ons kenmerk
2021-0000214093

Daarnaast is het kabinet bezig met uitvoering van twee moties die hier ook aan raken: de moties Marijnissen c.s. en Klaver c.s.⁸ Deze moties gaan over het inventariseren waar (persoons)gegevens worden gebruikt die gerelateerd zijn aan iemands afkomst. Als de overheid die gegevens onrechtmatig en oneigenlijk gebruikt, wordt dat beëindigd en de vervulde data opgeruimd. De Tweede Kamer is op 21 oktober 2021 geïnformeerd over de voortgang van de uitvoering van deze moties. Daarin wordt ook ingegaan op de werkwijze. Als eerste vindt een inventarisatie plaats waar gegevens over nationaliteit een rol spelen. De tweede stap betreft de toetsing in hoeverre sprake is van (on)rechtmatig of (on)eigenlijk gebruik van deze gegevens in de aangetroffen risicomodellen en als derde en laatste stap is het, voor de personen die het betreft, van belang dat overheidsinstellingen zo snel mogelijk gegevens rectificeren of wissen wanneer deze gebaseerd zijn op risicomodellen waarin onrechtmatig of oneigenlijk gebruik is gemaakt van gegevens hierover.

Wij gaan graag op zeer korte termijn met u in gesprek over de bevindingen en conclusies uit het rapport, waar deze verschillen van de conclusies van de Autoriteit Persoonsgegevens en hoe wij uw aanbevelingen kunnen betrekken bij de in gang gezette of te zetten acties.

Hoogachtend,

de staatssecretaris van Financiën –
Toeslagen en Douane

De minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Alexandra C. van Huffelen

drs. K.H. Ollongren

⁷ Kamerstukken II, 2020-2021, 26 643, nr. 765.

⁸ Kamerstukken II 2020/21, 35510, nr. 16 en 21.